

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАН
НЫЗЫЛ ХОРАЙ КОМИТЕТЕРИНИН, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫН
ОБЛАСТЬ БОЛГАН КЫЗЫЛ ХОРАЙ СОВЕТТЕРИНИН ОРГАНЫ

1959
ЯНВАРЬ
31
СУББОТА
№ 23 (4251)

Өртөө 20 коп.

Бодунун XXI съездизинге бистиң партия коммунистиг ниитилелдин тургузуушкунунун улуг сорулгала-рын чедийшкенинги шийтпирлээр аргалыг бодунун ленинчи Топ Комитетин долгандыр кажангызындан-даа артык чангыс аай болгаш сырый каттышкан.

(СЭКП-ниң ээлчег чок XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтун илетилинден).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫН ЭЭЛЧЕГ ЧОК XXI СЪЕЗДИЗИ СЪЕЗДИНИН ХҮН ДЕМДЕГ'ЛЕЛИ

Январь 29-тун эртенги хуралы

1959—1963 чылдарда ССРЭ-нин улус ажал-агынын хөгжүдери-нин контроль чургайларынын дугайында эш Н. С. Хрущевтун илет-келди СЭКП-ниң ээлчег чок XXI съездизинин төлөөлери чуталалып көөрүн январь 29-та база-ла тургу-чүзө.

Эртенги хуралды даргалакчы эш Е. И. Андреев (Тамбов областын Коминтерн атыг болжолунун дарга-зы) айткан. Эш В. П. Мизановде-ге ол өс берген. Грузиянын партия организациязын XXI съездизге делег-ча Топ Комитетти долгандыр улун-на сырый каттышкан ужуралып келген болгаш Грузиянын комму-нистери чеди чыл плавиниң оваал-галарын күөсүлр болжог шийгир-леш деп ол демдегелген.

Бүгү совет улустарын амы-дун-ма дузалалыктын, оларнын сы-рый калы ажал-агынын хөгжүдери-нин контроль чургайларынын дугайында оларнын республиказы эконо-миканы болгаш култураны хөгжү-деринге, улустун чаагай байдалып калдырынгче чедийшкенин чеди алган Грузиянын ажалчы чонна-ры ханы билип турар деп ол чу-галлаан. Улус ажал-агынын хөгжү-деринин контроль чургайлары ленинчи национал политикаын то-дорай илереп болуп, бистиң чур-тувустун бүгү улустарын эконо-миканы, култураны хөгжүдөр дугайында Коммунисттик партиянын сагын салымшынын илередип тур-ар.

Грузиянын партия организациязы коммунисттик тургузуушкунун улус сорулгаларын чедийшкенинги ший-тпирлөөрчө массаларын көдүрүп, мобилизация дээрин бистиң тө-лөөлери Грузиянын Коммунисттик партиянын ийи чүе чээрби муч кезигуверинин өмүзөндөн Совет Эвилелинин Коммунисттик пар-тиянын XXI съездизинге бүтүр-леш тур деп эш Мизановде ме-дегелген.

Төрөө Коммунисттик партиязы-нын төгүдүгү XXI съездизинин ажал-агынын бистиң улустуусу чырытканын, өөрүшкүзү байыр-лаа, улус тилегиинин хуну кылдыр алаан деп эш И. В. Капитонов (Москва областын партия органи-зациязы) чуталлаан. Эш Н. С. Хру-щевтун илеткел, бо съездизин шийтпирлери бистеге, коммуни-стерге, бүгү совет кижилерге, деле-гейин ажалчы чоннарын аягы-нын болгаш сорук киришкенин-ниң чаз күчүзү үер дөзү болур.

Белдир үеги бистиң партиястын улус плавинин бүрүн чүдүдүзү-дү турары болгаш оларын алар-дын-биле күөсүлринге беленип Москва областын партия органи-зациязы, бүгү ажалчы чоннары бир эл-эстектиг илерейлөө деп ол чу-галлаан.

Чеди чылда областың улустууну хөгжүдериң перспективаларын эш Капитонов чуталлаан. Ол үеде улустуур продукциянын ийи хемчээ-ли бүдүн чартык капат угадыр, оон-биле кады бүгү өмүз-дөни 80 аягы хуузу күш-ажалдын бүдүрүчүзү бидеткеннен алы-нар. Бүдүрүлгөлү механизастар болгаш автоматчылар, дерит-херек-селерин чартыр улус хемчегер төлөөлөткөнгөн.

Мал болгаш чер ажалынч про-дуктарын бүдүрү талалы-биле областың көдө ажал-агынын ажал-агынын хөгжүдериң оратор чуталлаан. Совет Эвилели-нин Коммунисттик партиязы XXI съездизинге кажангызындан-даа ар-тык чангыс аай болгаш бодунун ленинчи ТК-ын долгандыр улун-на сырый каттышкан чеди келген деп эш Капитонов чуталлаан.

Совет чуртун анык салгалчы-ларын амыдыралын болгаш күш-ажалынч чутала айткыла-рын БЛКСМ ТК-нын бирги секретары эш В. Е. Семичастный бодунун савалыга чырылып чуталлаан. Че-ди чыл плавиниң оваалгаларын херек кырында күөсүлр дээр аныктар илерейлеш демсегин тур-арын дугайында саннарын ол көргүзүп, анык өскөн кижилер-дин дугайы, ол херекке комсо-молун харымсалгалы болурун дугайы толдургай чуталлаан.

Эш Семичастный бодунун чутал-галын түнеленип комсомол болза, Ада-чуртун алары дөш, комму-низм дөш кандыг-даа маалымар чорукту Коммунисттик партиянын

тугунун алаа-биле кылдырыга бе-лен деп медегелген.

— Бистиң улус Төрөөн чуртувусу, совет улус ужу-дузанын талалы-биле сеткил сагышты оваа хайны-тырып турар хүнерин чурттап эрттирп турар деп даразындагы оратор эш И. В. Спиридонов (Ленин-градтың партия организациязы) чу-галлаан. Эш Н. С. Хрущевтун илет-келди болгаш ол илеткелди бүгү улус чуталалып көөр кылдыр му-рунда чарааттыг теистер бистиң бурунгаар күчүзү шийгирлеш-кенин чаз кайгамчык улус перспективаларын ажалдып турар.

Контроль чургайларда айттыг-ган улус сорулгаларын бүгү совет улус ийи-биле дөшкү, чүдүдүзү-дү турарын эш Н. С. Хрущевтун илеткелдин теистерин чуталла-жып көргөн чорук бүтүрүлр дө-рүскөн деп оратор чуталлаан.

Малевкоутун, Кагановичинин, Мо-лотовтун, Буганиннын, Шеннило-втын партияга улус, сүзүчөи болууну ленинчи оратан партия-нын дайы адыр дөш ораалдык-шынары чаржынч күөсүлр-бужар болгаш партияга, улуска хамаары-тыр хоралачы чорук кылдыр кө-сүтүр турар.

Ленинградтың экономикаын, културалын хөгжүдөр талалы-биле төлөөлөткөнгөн плавиниң дугайы оратор чуталлаан. Чеди чыл-ды дүргүзүл Ленинградтың бол-гаш областың улустуур продукция-нын хемчээли бүдүн чартык ажал капат өзүп, оон 80 хуузу күш-ажалдын бүдүрүчүзү өскөн-дөн көдүрүр.

Ленинчи ТК-ын долгандыр сы-рый каттышкан Ленинградтың пар-тия организациязы чеди чыл пла-вини чедийшкенин күөсүлрине Ленинградтың болгаш областын ажалчы чоннары мобилизация, коммунисттик тургузуушкунга чаа-чаа чедийшкенин чеди алдыр дөш Ленинградтың демсегин баштаар дээрин эш Спиридонов XXI съездизге бүтүрүлгөн.

Олуршканарга чымы-биле ук-куттурган Чехословакиянын комму-нисттик партиязын ТК-нын бирги секретары эш Антонин Но-вотный Чехословакиянын коммуни-сттик партиязында болгаш ажалчы чоннарында съездизге чуректин ха-нымындан байыр чедирген.

Бистиң партиямы Совет Эвилели-нин Коммунисттик партиязын бо-дунун дүрүзүлгө башкымын үлгери кылдыр дүрүм өзүзүзү кө-рүп келген деп эш Новотный чу-галлаан. Сөзүгү үеги бистиң ажалы-выска чеди алдыгын түнелдер СЭКП-ниң XX съездизинин түнел-деринден бистериң кылганмыс түнелдерге даанып турар. Партия-нын чангыс экин улун-на быжы-лаар, чон-биле оон харымсалгалы быжыктырар, ажалчы чоннарын чогаалдык инициативалар улун-на калбартыр аргалы болган бис. Че-хословакия социализм тургузууш-кунун доозарынч сорулгалын бис-тиң партиямын XI съездизинге көдүрүр аргалы болган бис. СЭКП-ниң XXI съездизинин улус ужу-дузанын ол демдегелген.

Совет Эвилелинин үлгери, оон байлаа дүрүзүлгө, ак-сеткилдиг дузалалык делегейин социализм-тиг системанын күчүзү хөгжүд-дөниң кол фактор болуп турар болгаш жоон сонгаар-даа болуп ар-тар деп эш Новотный демдегелген. Германиянын социалисттик чангыс

аай партиязын ТК-нын бирги секретары эш Вальтер Ульбрихт ол партиянын өмүзөндөн болгаш немец улустун тайбыга ынакшыл-дыг бүгү демократтыг күштеринден чуректин ханымындан, акы-дунма-нын дайынчы байырын съездизинин төлөөлөргө дамчыткан.

Коммунисттик ниитилелдин тургу-зуушкунун калбартырын талалы-биле эш Н. С. Хрущевтун илеткелде үндөйлөттүгөн программа делег-ийиң бүгү ажалчы шийгирлеш-кенин чаз кайгамчык улус улустун национал эрге-ажыктарына болгаш Германияга тайбын камгалаарын сорулгалында дүгүзү турар деп ол демдегелген. Германия-биле тай-бын керөөн чарар болгаш Барын Берлинни демитаристаан хостуг хоорай болдуру дугайында эгелеш-кенин чуталаа ужу-дузанын ол база дагын онаалар демдегелген. Күш-ажалдын социалисттик хууза-зынын болгаш кооперасташкы-нын хемчээлдеринге акы-дунма кады ажалдыкыгын ачыныла социалисттик күрөөлөргө улус лагериңде болуустун хуузагысты күөсүлр бис деп эш Ульбрихт чу-галлаан.

Малит комиссиянын дааска-нын өзүзүзү төлөз В. М. Чурээз съездизге бадылаар эргелг 1269 төлөөлр болгаш көвүдээр эргелг 106 төлөөлр сонугтурган деп илеткел. Бүгү төлөөлр сонугла-лар үеинде бадылашкынын ажал-ажыг хей нурууун алган, ийи-чаа комиссия оларын бүтүрүлр бижикирини шын деп көргөн.

Аягы үеде СЭКП болза партиянын 7.622.356 кижигуверин болгаш партиянын кижигуверинге 616.775 кандидаттарын, ийи болганда 8.239.131 кижигуверин болуп турар, ол дөргө XX съездизинин реинге чеди турганмыс 1.023.620 киж хей болуп турар-дыр деп илеткелди медегелген.

Съездизинин төлөөлөргө аразын-ча—222 херөөлөр (төлөөлөргө 17,5 хуузу) бар. Совет Эвилелинин 52 националдарын төлөөлр төлө-лр съездизге олуруп турар.

Съездизинин 45 төлөөлр 1917—1920 чылдарын үеинден бээр партияда бастаап турар. Төлөөлр-дин 21,1 хуузу партияга 1946 чылдын сонда кирген. Төлөөлрдин аразында 399 киж—ажалчынар болгаш колхозчулар болуп турар.

Малит комиссиянын илетке-лин съезд бадылаан.

Эш Е. А. Фурцеваның чуталып маалымар олурун партиянын илеткел болгаш кижилдик ажал-агы—Коммунисттик партиянын кайгамчык улус ужу-дузаны кыл-дыр көрүп турары айткында тур-кааттыг.

Совет күрүне массаларын ме-лериң-биле кезеде күшүгү болуп келген деп эш Е. А. Фурцева чу-галлаан. Чеди чыл плавин күөсү-лрде ажалчы чонун медегелди чуртун улун ийи бидери ший-тпирлү факторларын бирээ болуп турар.

Оон сонда эш П. Н. Ковалев (Гомель областы) бодунун чеди чыл-ды дүргүзүл дугайында турары «Төрөөн чурт дөш» колхозто ажал-херектерин дугайы чутал-лаан. Белдир чеди чылда бодунун колхозуун планнарын дугайы төлөөлөргө П. Н. Ковалев дынат-кан.

Эш А. А. Громыкога өс берген. СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтун илеткелдин те-истерин эртен чылдын ноябрда чарлаан ол чорук бени делегейин бүгү байдалыга көсүл доктаа-малдыкчы саваларын чедирген деп ол демдегелген.

Чонун киж бүрүзүгө онаш-тыр улустуур продукциянын бүдүрү талалы-биле делегейге бирги чеге уерин чүтүп турар чурт тайбын-чы күөсүлр турар ол факт Барын чүкте кижилерин меделеринге ма-да-ла четкен деп ол чуталлаан. Со-вет Эвилелинин болгаш социалист-тиг чурттарын күчү-шылды-ны күштелгени делегейин чаз дайын өөсүлр чорукту онда-тыг, а хамыктын мурунда боду-нар артак чорук кылды турары демдегелеш, эш Громыко ол чорук

Чырымышкыч делег орук бүгү совет улуска ажалтыг. Оре-дизиниң ажал-бүрү херектерин-биле аягы үеде Совет Эвилелинде 54 миллион ажал киж хаара ту-тунган. Херек кырында дөртү киж бүртүзү өөренип турар.

Коммунисттик ниитилелдин тургу-заны дөш демсеге литератураны болгаш уран-чүдүлү партия бодунун эң чутала дузалалык кылдыр са-нап турар деп эш Е. А. Фурцева чу-галлаан. Кижилерин кижилерге, оларга коммунисттик үзүл-бодалы херектер тургузарга совет литера-тура партияга дузалап турар. Совет кижилерин амыдырал денеленип бидишкени чонун социалист ме-дерин улун ийи бидеринге, ка-питализмдин артышкынына уду-дүр демсеге таарымчалыг бай-даларын тургузуп турар. Ийи-чаа-жөк эртен уени артышкынынар боттары чайгаар чиде бербес. Ком-мунисттик ниитилелдин идеаларына таарымчалыг мораль-политиктиг шы-нарларын идеолотту ажалын кү-жү-биле уузулгар ужурап бис.

Чеди чыл плавин күөсүлр чорук совет чуртун материалдыг-даа, уузал-болза-лаа байдаларын көтү-дөш, эртенги, културалык бол-жог уран-чүдүлү онза улус деп-шигелгени чутала социализм чеди-ренин бүтүрүлр көрүлр деп эш Е. А. Фурцева чуталлаан.

Аларды шалтыр Николай Мамай ийи-чаа келгери съездизинин төлөөлр чымы-биле уткаан. Эш Мамай бодунун бригаданын күш-

Украинаның Коммунисттик пар-тиязын Днепрпетровск областы комитетинин бирги секретары эш А. И. Гавришын даргалаашкыны-биле эртен кезежги хуралга 1959—1965 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажал-агынын хөгжүдериң контро-ль чургайларын чуталалып көөрүн съездизинин төлөөлр тургу-чүзө.

Чеди чыл плавин ССРЭ-ниң улус ажал-агынын хөгжүдериң, комму-низм тургузуушкунунга эи-не-р улус үе-чаа болуп деп эш Я. З. Килиборин бодунун савалыга медегелген. Бо плавин күөсүлренин түнеленип социализмдин ла-тери улун-на күчүзү болуп, дайын кысыкчыларын олуруга ажал эртинге моонла тургузуп кел-дир деп ол демдегелген.

Латвия социалисттик хөгжүдөниң олурунга совет өскө республикалар-дан 20 чылдар сөзүлүр кирген-даа болза, оларын-биле ол дөш чоруп турар. Чаз чеди чылда улус-тун мурунда онза чаагы пер-спективалар ажалтынны турар.

Латвиянын улустууну чедийш-кенин болурунга улустууну башкаларын өдө тургусканы улус ужу-дузаны болган деп Я. З. Кили-борин чуталлаан. Экономикатыг рай-оннар ам пландан ажал хей про-дукцияны берип турар. Республика-нын бүдүрүлгөри пландан ажал 1 миллион ажал рублын продук-цияын берген.

Оон сонда эш П. Н. Ковалев (Гомель областы) бодунун чеди чыл-ды дүргүзүл дугайында турары «Төрөөн чурт дөш» колхозто ажал-херектерин дугайы чутал-лаан. Белдир чеди чылда бодунун колхозуун планнарын дугайы төлөөлөргө П. Н. Ковалев дынат-кан.

Эш А. А. Громыкога өс берген. СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтун илеткелдин те-истерин эртен чылдын ноябрда чарлаан ол чорук бени делегейин бүгү байдалыга көсүл доктаа-малдыкчы саваларын чедирген деп ол демдегелген.

Чонун киж бүрүзүгө онаш-тыр улустуур продукциянын бүдүрү талалы-биле делегейге бирги чеге уерин чүтүп турар чурт тайбын-чы күөсүлр турар ол факт Барын чүкте кижилерин меделеринге ма-да-ла четкен деп ол чуталлаан. Со-вет Эвилелинин болгаш социалист-тиг чурттарын күчү-шылды-ны күштелгени делегейин чаз дайын өөсүлр чорукту онда-тыг, а хамыктын мурунда боду-нар артак чорук кылды турары демдегелеш, эш Громыко ол чорук

ажалчы херектерин дугайы чуталлаан.

Румын ажалчы партиянын ТК-нын өмүзөндөн ТК-нын бирги секретары эш Георге Георгиу-Ден съездизге байыр чедирп, чүе чу-галлаан.

Чеди чыл плавиниң савалыгын дидин болгаш ханы боттуг сорулгалар чутала ССРЭ-ниң улустарын со-рук кирип турар өс, харын бүгү социалист чурттарын болгаш а-жы уени бүгү киж төрөгеткенин амыдыралыга ханы саваларын чедир деп ол чуталлаан.

Коммунизм ийи фазаларын, коммунизмдин материал-техниктиг суурун тургузар оруктарын дугайында Н. С. Хрущевтун илеткелде көдүрүлгөн теоретиктиг өредит-лерин чуталлаан эш Георгиу-Ден демдегелген. Илеткелде таймырла-тыг ол-даа болгаш өскө-лаа ай-тырлар коммунисттик болжог ажалчы партияга, социалист партияга болгаш бүгү делегейин коммунисттик база ажалчы ший-гирлеш улус ужу-дузаны деп ол чуталлаан.

Коммунисттик болжог ажалчы партияга күштерин сырый кат-тышкынын айткыш, оратор ре-визионисттерин марксизмдин топ-лат-туулдар дөз бүгү-ле орада-жымышкынын буурап дөш апар-рын демдегелген.

ССРЭ-ге коммунизм тургузууш-кунун улус чаагай программалык боттарын чедийшкенин болурун Румын ажалчы партия-

Совет Эвилелинин савалды турары тайбын кола-хөлбө турарын по-литиканын чаз, эи-не быжыг үе-лине тургузуп турарын айткан. Кыдат Улус Республиканын болгаш социалист өскө-лаа күрөөлөргө чоруп турары тайбынын пози-тикаын база-ла тайбынын салым-чолуна чаз саваларын чедирп тур-ар деп оратор чуталлаан.

Барын талак күрөөлөргө ажалчы уламышкынын төгүзүп дугуй дөш ажалчылар арга ту-руп чалаас дөз үе-шаа эртен илеткелдерин көрүзүп турар деп А. А. Громыко чуталлаан. Ол поли-тикаын илерейлешкенин бирээ болза, Кыдат Улус Республиказы болгаш Герман Демократтыг Респу-бликазы хуузал көрөй турары бодур деп ол демдегелген.

Герман айткыры дугайын чутал-лап турган, оон өң-чө чутала та-далары—Германия-биле тайбын керөөн чарар болгаш Барын Бер-линде ажал дөз-чуртун чок кыл-ды болур деп оратор онаалар дем-дегелген. ССРЭ-нин шын-на сеткил-биле күөсүлр турары эш айткы-ларын талалы-биле дугуй турган шийтпир тымыр болза, Совет Эвилели ГДР-биле дугуй турган болгаш айткынган чорук хемчег-дерин боттарын апар. Чутала улус ажал-агынын тургузууш-кунун фронтунга өс, харын дайындык кыжымышкынын киж төрөгеткенин чайдаларын олуруга чаз, улун-на шалгартай чедийшкенин бар чорук бүгү совет улустун эрге-ажыктарына ССРЭ-ниң дашкы политикаын моон сонгаар-даа таарымчалы бодур деп эш Громыко медегелген.

Улус ажал-агынын хөгжүдериң чеди чыл плавинин төлөөлөргө бүгү совет кижилер ийи-биле дет-кенин дугайын съездизге эш Н. В. Киселев чуталлаан. Ростов областын бүдүрүлгөргө, колхоз-тарында болгаш совхозтарында чеди чыл плавин хууза бетинде күөсү-лр дөш социалист чарыш кал-бак непереп турарын ол дынат-кан. Чаз плавин 5—6 чылдар дүргүзүл күөсүлр деп хуузал-дыр лезен хей фабрикаларга болжог заводтар алынган. Ол шийтпир-лер боттуг чүуа болуп турар. Оон боттуг чеди алдыгын чедийшкенин-биле бадыткыгы турар. Рос-тов областын улустуур 1958 чыл-ды планын хууза бетинде күө-сеткен. Химия болгаш машина ту-дуну улустууну бүдүрүлгө-рин план өзүзүзү обласка турар. Аж-чө улустуур улун-на хөг-жүр.

Совет улустун чаагай байдалы өстүрү дугайында сагын салымш-

ны, Румыниянын ажалчы аягы-нын болгаш ажалчы чоннарын өмүзөндөн Георгиу-Ден күзө.

Венгриянын социалист ажал-чы партиязын ТК-нын бирги секретары эш Янош Кадарны чуталлаан болза:

— Коммунизм тургузуушкуну-нын болгаш тайбын камгалакчыла-рынн съездиз кылдыр дүрүм өзү-зүзү адал болур, СЭКП-ниң XXI съездизинге венг коммунистерин өмүзөндөн байыр чедирп тур-мен.

Венгрияга контрреволюсттук үб-кенин күткөн буржуа-помощи реакцияга болгаш делегей импери-ализмин күштеринге улус демсеге 1956 чылда көргөсүн акы-дун-ма дузалалык дөш Совет Эвилели-нин Коммунисттик партиязыга совет улуска эш Янош Кадар өөрүп чедириниң дамыткан.

Чуртта ийи-чаа байдалга хама-рыштыр ВСАП болгаш венг ажал-чы чоннар социалист лагерини чурттарын бүгү улустары-биле хол-халарында туртууну алаш тайбын, социализм дөш демсеге турар деп Кадар демдегелген. Чеди чыл плавиниң боттарынын чутала совет улустун өс, харын тайбынын болгаш социализмин бүгү лагериниң тилеги болур.

Эртенги хуралдын ийи чарты-нын дүргүзүл дугайында эш Н. И. Белев съездизин алыга Бразилия-нын, Таиландын, Парагвайын болгаш Доминикан Республиканын акы-дунма партияларын байыр-дыг телеграммалар алдыгын деп дыңдаган.

Эртемге, културага, техникка, уран-чүдүгө, бүгү улустун чаагай байдалын бидеринге төгүзүп чедийшкенин совет улус мада-ла чеди алган эш Хо Ши Мин де-мдегелген. Совет улустун Черник кылаа эдеринчелерин болгаш ко-мунитик ракетаны салып үлгүге-ниден илерейлешкенин чедийш-кенин өртемчел кижиниң чы-гырын алдыгын чаз үе-чазын ажалдып турар.

Совет улустун болгаш Совет Эви-лелин Коммунисттик партиязын чедийшкенин бодуну чуртунга социализм тургузар дөш демсеге Венгриянын улустуур сорук кирип, Сонгу болгаш Мурун Венг-риянын каттыштары дөш демсеге оон күштерин улустарын турар деп эш Хо Ши Мин медегелген. Мурун-Чен Азияга болгаш бүгү делегейге тайбын камгалаарын херонте бистиң улустуу боду-нун кылдыр салымшыны база кирип турар деп ол чуталлаан.

Вьетнамын Ажалчы чоннар партиязынын Топ Комитетинде СЭКП-ниң XXI съездизинге бай-рыл билин эш Хо Ши Мин ном-чаан.

Албаниянын Күш-ажал партия-зынын бирги секретары Энвер Ходжа чүе чуталлаан. СЭКП-ниң аягы съездизин чутала ССРЭ-ге өс, харын бүгү делегейин коммунисттик ший-гирлешкенин, бүгү киж төрөгет-кенинге төгүзүп ужу-дузанын болушкун кылдыр үнелетиниң тур-ар деп ол медегелген. Бо съезд комму-низмдин тилегиинге бүдүрүлр билин турар деп оратор чутал-лаан.

Ажал-агы болгаш култура тур-гузуушкунга Совет Эвилелин кайгамчык улус чедийшкенин дугайы, совет эртенги болгаш техникаын чедийшкенин дугайы Энвер Ходжа чуталлаан. Со-вет улустун чедийшкенин бүгү делегейде кижилерин мадаккан болгаш социализмдин капитализм-ден артык күштерин көргөсүн.

Албани улус бодунун өңүтү, кам-галалык болгаш хостакыны Совет Эвилелинин чедийшкенинге бүгү чуронен өөрүп турар деп Энвер Ходжа чуталлаан.

Иорданиянын, Люксембургтун, Сан-Маринонун Компартияларын, а ол мынак Гватемаланын Күш-ажал партиязынын съездизин алыга байырыг бижикир келген деп даргалакчы дыңдаган.

Съездизин кезежги хуралы оон-биле доозуган.

СЭКП-ниң XXI съездизин ажалын тургузуп турар. (СЭТА).

Москва. СЭКП-ниң ээлчег чок XXI съездизин Кремльдин Улус ордуунун хуралдар залында январь 27-де ажалтыг. Чуртун: Хуралдар залы.

Фото В. Егоров биле В. Севостьяновтуу.

депутаттарынга кандидаттар депшидигелери

— Чер тургузуунун сонгу тала-
ы №15 сонгулда округунун талазы-
ле область Советинин депутаты.

Ол МТС-тиң мурнагычы комбайнери
эш Семен Афанасьевич Бондаревти
чаңгыс эп-сөткелдиг депшитткен.

Хурал ОСРЭ-ний
цалигын Тыва
рооу, ревизия
агаар ОСРЭ-ний журналистери-
г бүт-эвчлэл сьездизинг талар-
ни сонгаам.

«Шынныг» материалдарыныг изин-биле
„Ады малчын, ажил-херээ арагачы колхозчулар“

Мундыг эгэ-биле Чаа-Хол районун «Тиилгел» колхозуунд малчынары Савий, Баазан, Маскыр-оол Очур, Сырбыктай оларныг үргүлчү арагалал, колхозтун малын чидирип турарынын дугайында Н. Николаевтың корреспондентизия «Шынаг»

Колхоз баштаар черинин дарагзы Каваз-Саргыянын редакцияда диднатканы болза корреспондентизияны колхоз баштаар черинин хуралынга чугаалайчик болгаш Ба-

Очурга — 11 өшкүнү төлөттирген болгаш Маскыр-оолга бир алтын төлөттирерин шийитпирээн. Маскыр-оол, Сырбыктай оларга арагалаары дээш партиянын хемчөөн база ху-

Бирги чурукта, прастикант
Н. Байкаранын линотип машинада
ажылдап олурары. Ийгини чурукта
Н. Чайзаттың дептерлерээ чехте
ажылдап турары.

Буктуруза — мал чөмөрүнүн кулавырларын буюдеширинин жолуер дөү. Ол уулаг култура-би-ле чөргөштит, чөм чыл планы-ның төтүзүнде мал чөмине 85—90 миллион тонна концентраттарын тускайлаан, ситен буюдурерин ийи-көпаш буюдештин, хоолууг, бөлө-түг болгаш халумактыг чөмөрүн

Бөдөө ажы-агый өртөмбөрүнүн
кантипаны

Д. МО
Башкылар билим б
институттун төрө

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының XXI съезди дөлөгейниң парлагазының болгаш хөй-ниитизиниң кичээнгейиниң төзүндө

КЫДАТ УЛУС РЕСПУБЛИКА

ПЕКИН, 28. (СЭТА). СЭП-ниң XXI съездин хөй миллион бүтү кимдэт уаустун кичээнгейиниң төзүндө турар. «Женьминь жибао», «Дагун бэо», «Гуанминь жибао» болгаш эске-даа солуннар съездиниң ажитыгынаның дугайында дындадыларын бирги арынарда уаг эгелер алаанда парлап, съездиниң хуралдар залынын фототурктарын парлап турар. СЭП-ниң Бирги секретары Н. С. Хрущевтиң илеткелиниң тодаргай допчулазын бүтү солуннар парлап турар. Совет Эвилелиниң экономиказын, эртеминде болгаш културалынын чедикшилериниң дугайында чүдүлери болгаш корреспонденттарын солуннар база парлап, коммунизм тургузучуларынъ съездиниң ажитыгынаның дугайында акы-дуна социалистг чурттарың парлагазы канчаар көрүп турарының дугайы парлап турар.

ГЕРМАН ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКА

БЕРЛИН, 27. (СЭТА). Берлинниң хөй-ниитизин болгаш демократтыг парлагазы Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының XXI съездиниң ажитыгынаны омаз сергек чугалазын турар.

Герман Демократтыг Республиканың бүтү радиостанциялары съездин ажитыгын дугайында чуртка дындадылар. Съездеге эш Н. С. Хрущевтиң илеткелиниң текстилени допчулазын АДН агентстволар дачыкта. «Делегет Москваге кыру турар» деп рубриктиң алаанда агентство болза, съездиниң чорутуруны дугайында болгаш оң дугайында даштык парлага канчаар көрүп турарының дугайында дындадылар.

БОЛГАР УЛУС-ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКА

СОФИЯ, 28. (СЭТА). Бүгү-ле төп болгар солуннар «Жуг СЭП-ге алаар!», «Коммунизм тургузучулары Силерге байыр», «Бодуңуң уауунуң талазы-биле төгүтө боу деңсешир чүтө чок уаг программалар» деп уаг эгелер алаанда СЭП-ниң XXI съездиниң ажитыгынаны дугайында дындадыларын болгаш «1959—1965 чылдарда ССР-ниң улус ажил-агыйын хөгжүдериңиң контроль чургайларының дугайында» Н. С. Хрущевтиң илеткелиниң тодаргай допчулазын парлап-нар.

КОРЕЯ УЛУС-ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКА

ПХЕНЬЯН, 28. (СЭТА). «Нодон Синхун», «Минху чосов» деп төп корей солуннар СЭП-ниң XXI съездиниң ажитыгынаны дугайында дындадыларын көскү черлерде парлап, оң ышкаш эш Н. С. Хрущевтиң илеткелиниң тодаргай допчулазын парлап турар. Съездиниң ажитыгынаны дугайында дындадыларын болгаш эш Н. С. Хрущевтиң илеткелиниң допчулазын плеван радиозун дачыктыр дачыкта. Профиледериниң Бүтү-корей федерализм, көрөй-совет найырал ниитилениниң төп баштаар чери, Боронь демократтыг аныктылары Совет Эвилелиниң ТБ-ы болгаш Корейниң Демократтыг хөрежөөнөр.

Кукурузаны Тываның ховуларыңче

Быжыг чөм-суур малдың баш санын көзүлдериниң, оң продуктуун бедилериниң үндөсүн. Малдың быжыг чөм-суур тургузарына мал чөм үнелер културу кукуруза кол ролду ойнаар ужурулуг. Бө култураны бистиң обласка дөрт чык бурунгар өстүрүп этеле. Оң тарыла шөлү 1958 чылда обласка ниитизин-биле 8.415 гектар четкен.

Кукурузага бедик агротехниканы тургузуп, ону өң ажалган колхозтар болгаш совхозтар кукурузаның өң дүжүдү өстүрүп ал турар. Чижэ, Тангы районга турган Ленин аттыг, Улут-Хем районун «Күш-ажылдың хөстү», Бил-Хем районун «Тилеке» колхозтары болгаш эске-даа колхозтар кукурузаны таравынын баштайгы чылдына бөзүн байгачың өң дүжүтү өстүргө.

Болхозтар кукуруза өстүрериниң агротехниканы сайыраңгайтып тургаш, 1958 чылда улам бедик дүжүттерин ажал алган. Чижэ, Чаа-Хал районун «Бурунгар» колхозу 25 гектарны гектар бүрүзүлөн 475 центнер ногаан массаны, Улут-Хем районун Ленин атыг колхозу 250 центнери, Тылмын күрөөртүчүстөгү 350 центнер ногаан массаны ажал алган.

Оң-биле чергештир Тангы, Бил-Хем, Бил-Хем болгаш эске-даа районнарың чамдык колхозтары болгаш совхозтары кукурузаның чы-ыс дүжүттерин ажал алганын ай-

тылдедиң Москва корреспондентиниң дындадымын ап октапкан болган.

Илеткелиниң даштык политиктиг көзөңгө талазы-биле допчулазында Н. С. Хрущевтиң берлин айттарыныга, чөпсегленишкенин дүжүрениң болгаш совет-америк харылааларга хамарышкан көзөңгө уаг кичээнгей салдыган.

ИНДИЯ ДЕЛИ, 28. (СЭТА). Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының XXI съездиниң Н. С. Хрущевтиң илеткелини допчулаан «Хиндустан» солунун бирги арыны «Россияны экономиказында канчаар-даа аажок уаг депшиге. Дайын чайлаш чөк болдунар чорук болбайн турар. Герман айттарыны шиптирээр чугула. Совет уаг чөккү чылдар ниитинде үндүргүлдерден хосталыр» деп эгелер-биле үнөт.

Н. С. Хрущевтиң илеткели индий парлагазы болгаш хөй-ниитиниң кичээнгейиниң төзүндө турар: СЭП-ниң элчег чөк XXI съездиниң ажитыгын солунурга мында байгачык уаг.

ЯПОНИЯ ТОКИО, 28. (СЭТА). XXI съездин ажитыгын солунурга Японияда канчаар-даа аажок уаг. Оң дугайында япон парлагада бүгүн парлап турар материалдар даштыкыдан алынган бүгү-ле эске дындадыларын мындай кылып үндүрүп турар. Солунуларын бүгү-ле бирги, а чамдыктарының ийги арынары съездин ажитыгын дугайында медээлерге тускайлаштыган.

Солуннар Н. С. Хрущевтиң илеткелини тодаргай допчулазын берип, 1959—1965 чылдарда ССР-ниң улус ажил-агыйын хөгжүдериңиң чөк чыл планын канчаар-биле таймыклар турар. Бракы Чөен-чүк таймыкларын зоназын тургузарың эрежок чугулазыны дугайында илеткели чугалаштырган саналче япон парлага онза кичээнгей салып турар. Барык-ла бүгү оң солуннар съездин ажитыгын дугайында дындадыларын Бракы Чөен-чүк болгаш Ожук ожеаның районуна таймыктын зоназын тургузарын Совет Эвилел саналды турар» деп эгелер-биле берген.

Н. С. Хрущевтиң илеткели таймыкларын, «Майниң» солун болза, ядролуг болгаш водородтук чөксеткиң медээлерин, бүдүрүшкүнүң база ону ажилдарын соксакыны, чөпсегленишкенин дүжүр дугайында айттарыны шиптирээрине, социал система-ларын хамарыла чөккү туртар аразына таймык догунуаашкыңе Совет Эвилел кыйгырып турар деп айтты турар.

НАТТЫШКАН АРАБ РЕСПУБЛИКА

КАИР, 28. (СЭТА). Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының элчег чөк XXI съездиниң эш Н. С. Хрущевтиң илеткелиниң тодаргай допчулазын бүтү кайр солуннар көскү черлерде уаг эгелерин алаанда парлап турар. Бапта-листг болгаш социалистг система-ларын аразына таймык догунуаашкыңе база экономиктиг чөк-чөк кыйгырып илеткели айттыгын солуннар айтты турар.

Мындыг дүжүттерин нарын өвөс болгаш колхоз бүрүзүне боттандырып болу агротехниканы ажаллап тургаш черде чөкчү ал болу бис. Чамыганын хуулазыңе кичээнгей салып чугула. Чамыганын эрте чорудар кукуруза үренине-ринге багыт садыларын чөкчүлүп турар. Чүтө дээр өрелиннар чөкчүлүп иштинге чөкчүлүп чыгып бээр. Мындг болза-да кукуруза тарылазын экин эрта оройтайдып база болас. Кукурузаны чамык тарыларың хуулазын тус чериң байдалыңа хамарыштыр ажил-агый бүрүзүне тус-тус доктадыры чугула.

Кукурузаны өстүрүп үндүрүп турганда салгы човашканы дык хөй ажил-агыйларга сезонун байдалыг болу турар. Май ай эгелерге кукуруза дугайында хөй чугула үндүрүп, элчэң дөкөтө, кукуруза тарыларың планын күтөскен болу калт, ону чамыг үлө чөкчүр негеделиңе чөкчүр ажал-байн, оон солгаар соой бээр чорук чамык болу турар. Иччаңгай кукурузаның дүжүлү хуу болу

турар. Оон ыңай кайр чылда бедик дүжүт алыр дөкчүлүг-даа бедик-кел чөкчүлүп турар.

Кукуруза өстүрүп үндүрериниң практикада мындыг четпестер ажил-агыйга кандай-да ажитыг чөкчү берип салды.

Бо үнелер култураны хөккөк албас чоруктан ойнааар хөкк. Кукуруза тарылар шөккөкө алектан эгелер төгөр, эрежок чугула санын минералдыг чөмшчидилерин, мындагы азоттук чөмшчидилерин курулар чугула.

Гектар бүрүзүне 15—20 тонна өдөкти төгөр кандай-да тарыла-галарда ногаан массаның дүжүлү 180—250 центнер бедилер билдирг. Иччаңгай районнарың көдө ажил-агый инспекциялар кукуруза өстүрериниң агротехника-зын ажил-агый бүрүзүне тарыш-тыр ажаллап кылар, кукуруза өстүрер талазы-биле эвөлаларың чет-чөккө, оларын курустарын эрттир, кукуруза өстүрериниң талазы-биле төлөкчүлүг аде көр ужурут. Бо бүтү хөккөкчөдүн ам доран кылар хөкк.

Болхозтар болгаш совхозтар кукуруза өстүрериниң кайы хөккөк бедиктеңениң, чери канчаар бол-байыраңгайды, чөкчүлүгүңе кайы хирин төккөңдөн, тарыла-ганы кандай үрениң-биле чорутка-ның кукурузаның бедик дүжүлү алырың чөкчүлүгүңе хамар-жыр.

М. ГЛАДЫШЕВ, Бил-Хемниң күрөөртүчүстөгү өргөкөңүн.

ЧОННУҢ САЛЫШКЫНЫ

Бистиң обласка чоннуң салышкыны 1944 чылдан бээр 9,3 катан, а 1954 чылдан бээр 6 миллион рубльге өскөн. Обласкы ажалга кассаларында 27 муң салышкыларын акш-хөргөңтиң шыг-жатынып турар. 1958 чылда ажилын, албан-каакчыларын болгаш колхозчуларын оруталарың-ның өскөн-биле холбаштыр чоннуң салышкыны 4 миллион ажит рубльге, а салышкылар саны 3 муң хире кичи немети өскөн.

Ажалга кассаларыңа чондур-ган акш-хөргөңтиң күсөл-биле ажилч чоннар боттарың чурта-лар бажынарың тулуп, бажыл иштиниң хөккөкчөдүн, мотоциклдерин садып ал, туристг аяк-чоруктары болгаш өскөлериң-даа кылып туралар.

Ажалга кассаларыңа чондур-алыр деп негеп келгениң Жулаар бээр, хуулаалыг, ойнашкының, негеделиг болгаш агар саннарлыг салышкының хуулап ап турар.

Негеп келгениң Жулаар алыр салышкының кандай-да үлө кезектен азы бүрүң-биле ап болуру. Ажалга кассазы салышкы оон салышкының чылда 2 хууун төлө бээр. Ажилч чоннар дык хөй акш-хөргөңтиң кандай-бир хуу-сада шыгжалып турар. Мындг салышкынар чылда 3 хуу немет-жир. Бир эвөс салышкы акшын айткан хуулаалың бетинде алыр алар болза, мындг тарыла-гада салышкының неметжөңгө 2 хуу алар.

Ажалга кассалары чоннуң ойнашкының салышкының хуулап алгаш, тиражтар ойнашкы-нарың чыл бүрүң ийи катан, апрель 1-ден 10-га чөкчүр база октябрь 1-ден 10-га чөкчүр чоруду турар. Тираж бүрүзүне четтериң 100 номерлеринге 1 ойнал алышкы-ныга салышкының түнүлүң 200 хууу, 2 ойнал алышкының—100 хууу, база бир 2 ойнал алышкы-ның—50 хууу, 20 ойнал алышкының—25 хууу ойнашкының кылар таварыштыр.

Бирерде кандай-бир негеделиң лоткалыр азы таймыкыр бижиер салышкының негеделиң салышкы-ның дээр. Ажалга кассазыңа ажалың агар саяга шыгжалып база болу. Салышкы агар саяга шыг-жаткан акшынның чылда 2 хууун немет алыр. Агар саның салышкы-ларга ажалга кассазыңа дептериң-биле калы чөк дептериң база бээр. Салышкы ажал кының-даа алыңа акш үндүрүп бөзүң айттыр өргө-лү. Чөккө акш түңүн бижөө, ону көртүскөн кичиге акшаны бөзүң айттыр база болу.

Т. ИЛЬИН, ажалга кассаларың обласка өргөкөңүн уаг инспектору.

Устүңе чугалаан чүдүл болза, ажалга кассалары болуңуң салышкының уаг эгелерин хандыр-ганын хөккөчөп турар. Бистиң обласкың салышкылар чүдө 1957 чылдың дүргүзүңа шыгжалып ажалыңың хуууңа 300 муң рубль-ди, оон иштинде Кымылдың салышкылар 200 муң рубльди алганар.

Акшаны ажалга кассаларыңа шыгжалдырың-биле калы курувниң 3 хууун иштин ойнашкының чөккөңиңиң облигацияларын садып алырың хөккөчөп шыг-жатын хөккөчөп турар.

Оон ыңай кайр чылда бедик дүжүт алыр дөкчүлүг-даа бедик-кел чөкчүлүп турар.

Кукуруза өстүрүп үндүрериниң практикада мындыг четпестер ажил-агыйга кандай-да ажитыг чөкчү берип салды.

Бо үнелер култураны хөккөк албас чоруктан ойнааар хөкк. Кукуруза тарылар шөккөкө алектан эгелер төгөр, эрежок чугула санын минералдыг чөмшчидилерин, мындагы азоттук чөмшчидилерин курулар чугула.

Гектар бүрүзүне 15—20 тонна өдөкти төгөр кандай-да тарыла-галарда ногаан массаның дүжүлү 180—250 центнер бедилер билдирг. Иччаңгай районнарың көдө ажил-агый инспекциялар кукуруза өстүрериниң агротехника-зын ажил-агый бүрүзүне тарыш-тыр ажаллап кылар, кукуруза өстүрер талазы-биле эвөлаларың чет-чөккө, оларын курустарын эрттир, кукуруза өстүрериниң талазы-биле төлөкчүлүг аде көр ужурут. Бо бүтү хөккөкчөдүн ам доран кылар хөкк.

Болхозтар болгаш совхозтар кукуруза өстүрериниң кайы хөккөк бедиктеңениң, чери канчаар бол-байыраңгайды, чөкчүлүгүңе кайы хирин төккөңдөн, тарыла-ганы кандай үрениң-биле чорутка-ның кукурузаның бедик дүжүлү алырың чөкчүлүгүңе хамар-жыр.

М. ГЛАДЫШЕВ, Бил-Хемниң күрөөртүчүстөгү өргөкөңүн.

жалдыр база чугула. Чөккөңиңиң облигацияларын хөккөчөп-биле туза садып турар болгаш садып ап турар.

Чөккөңиңиң 6 кол тиражтары-ның ойнашкының чыл бүрүңе январь 30-де, март 30-де, май 30-де, июль 30-де, сентябрь 30-де, ноябрь 30-де, база неметде тираж-тын ойнашкының сентябрь 30-де чорудары чачыккан.

Неметде тиражга ону ойнадыр чылдың январь 1-ниң мурунуда садып алганың облигацияларын кийриштер. 1959 чылдың сентябрь 30-де болуру 12-ниң неметде тираж ойнашкының ажилч чоннарың ажалга кассаларыңа бол чылдың январь 1-ниң мурунуда садып алган облигацияларын кийриштер.

Чөккөңиңиң неметде тираж-тарыңа 400 рубльден 100 муң рубль чөкчүр, а кол тиражтарыңа 400 рубльден 50 муң рубль чөкчүр түн-нүг акшаны ойнадып турар.

Ойнал алышкыны таварышкан облигациялар оон ыңайгы ойнашкының кылып үндүрүп турар чөкчү болганда, тиражтар ойнашкы-нарың ойнал алышкынар улам-на көвүдөр. Чижэ, 1948 чылда ортума-биле 80 облигация-ларын бирөөңиңе ойнал алышкы-ны таварышп турган болза 1959 чылда 69 облигацияларын бирөө-ңиңе таварышп азы облигациялар бүрүзүңе ойнал алышкынар са-ны барык 16 хуу өөр. Бо чорук болза облигациялар садып алган кичилерге оларын улам-на ажил-чы хөккөчөп турар.

Партияның XXI съездинде чугалазын көрүп турар «1959—1965 чылдарда ССР-ниң улус ажил-агыйын хөгжүдериңиң контроль чургайларын» амдыралга боттандырыңа холбаштыр ажилч чоннарың чагай байдалыңа деңсешип улау-биле бедилер көр-дүгөн. Оң чорук ажалга кассала-рыңа чоннуң шыгжалырыңа чамык чөкчүр хөккөчөп турар.

Боммунистг ниитилениң тургу-зушкунуң уаг чагай планың амдыралга боттандырың хөккөк чөкчүр неметде акш-хөргөңтиң кийриштер дөкчү ажалга касса-ларың ажилың улам-на экижи-лери бастың чугула сорулавыс бо-лу.

Т. ИЛЬИН, ажалга кассаларың обласка өргөкөңүн уаг инспектору.

УСТЕР

Чам уругуңа амдыралыңа, оң шын өзе-ринге болгаш хөгжүдүңе, уаг кичиниң ажалдагы шинээни бедилеринге үстер дык ду-залыг.

Чада болгаш семне эйте үстерин хөй бо-лору билдирг. Устер чүдө мал продукту-ларыңа эвөс, а харын үнүштерде база хөй. Тоорук сайында, тарыла тоорукта, а оң ышкаш крупааларда үстер бар болу. Чижэ, сула кру-паалыңа үс 6 хуу чөкчүр турар. Ногааларда, чимстерде үс база бар. Крахма, чигир ышкаш чүдө мындыг тускай арылаан продуктуларда үс мырыңа чөк.

Ус энергияның өң үнө дөкчү: 1 грамм угле-водта — 4,1 калорий бар болза, 1 грамм үсте — 9,3 калорий бар болу. Ортумак семне эйтин болгаш үнүш үнүшүң калорийин денеп көр-гө. 100 грамм эйте (сөк чок) калорий 175, а 100 грамм үсте — 866 болу турар.

Устер болза, оларын холлаш, бедиктеп турар чөмшчидилер алыңа экижидер. Ус-биле хаарга чөкчү чагай аман болгаш чагай чыт тургу-турар. Эң-не чөмшчидилер болгаш үнелер устер инек сүдүңүң ас саржа болгаш хаймыдыңа саржа болу, а оларын харазыңа азы-бүрү чагал устериңа үнүш устериңа кийр деп болз чоннуң ортуңада непперөө.

Ас саржаңың өң шынарыңың: оң чагай аманыңың, хөй витаминиңиң, организмге шингөчөңиң, чиртингиңиң кичи бүрүң билдир. Иччаңгай-да үнүш устерин үнелөвөң барып болас.

Бүтү-ле устер глицериниң болгаш үстүг кис-лоталарың каттыжымыңың болу. Язы-бүрү устер оларда бар үстүг кислоталарың хөккөңиңе болгаш хөккөңиңе хамарыштыр ылгадып болу турар. Иччаңгай хөккөңиң 37 градустан эвөш турда өрй бээр үстерде чикк салдакч кислоталар хөй болу. Хөй чааның үтү 44—51 градус, а инек чааның — 41—49 градус чөкчүр нээш өрйр. Оң устерин чөкчүр харазыңа хөккөчөп турар. Оларда үстүг кисло-талар хөй.

Кичиниң организмде оң устер оожум шиг-гээр. Чөм хаймыдыр организмге азыр чоруду кийер хөккөңгө олар шөлүг шингөөс. Мындг устерин хуңа 140 граммнан чөкчү хөккөңиңиң ийи дөйүр чорук база билдирген. Чамдык устер, чижэ өрйүр чык хы-

орын, баары, шөйүндүлериң хуулаар. Арыг-латтыңаа тоорук үтү азыг ижиниң орган-нарыңа ыжыкты өөскүдүп база болу.

Маргарин — үнүш болгаш мал үзүңүң холу-сазы. Ажал чурттарың сарыг кезең, сүтүг, дусту, а чамдыкта «А» витаминиңиң база холу турар. Маргарин 37 градустан эвөш-даа чы-мыкта эсти бээр. Оң үс кичиниң организмге өң шингээр.

Тоорук, сөс, арахист, хөвөн, олин устери мал-дын организмге өң шингөөч болу, яны-бүрү устерин чөмшчидилер шынарың шипчелеп көргөш, тоорук үзүң эң-не өң деп өртөм-лөп түдүң. Ас саржа оң үс-биле барык деп-неп турар. Инек чааның үтү шынарыңа талазы-биле үстүндүлөргө четпес болган.

Үнүш устери кичиниң чөмшчидилер чугула хөккөңиңиң. Оларын хуңа бир кичиге оонаштыр 15—20 грамм хөккөң-биле хөккөңгө чугу-ла. Мындагы улагы берген назалыг кичилерге олар дык дузалыг, чүдө дык организмниң хан хамарыларын шыгжалды турар. Мындг кичилерин чөмшчидилер хуңа хөккөңгө 40—50 грамм устериниң чартык кезинге үнүш устерин, база 20—25 грамм ас саржаңы кий-рер чугула. Хан бажымыңың улактаан, се-мириң арылган кичилерин хөккөңгө үнүш устерин чөмшчидилер хөккөңгө саржа оңа дузалыг. Иччаңгай «А», «Д» витаминиң хөй, оң үстүг кисло-талар оларын өөргөңе дузалыг.

Олин үтү хөккөңгө непперөө. Ону чөмшчидилерге, кичиниң хирин, шөйүндүлериң хуулаарың, кичиниң сарыңың база хаймыдыр-бас, мычтанаш өдү азыг кичилерге ону хөккөңгө сүмелеттинген.

Үнүш устери, мындагы өң арылгатынмаал устер чыгыг чөкчү тургаш, дык бээр чөкчү гө-лөдө, оларын мунгаш, аксы быжыг савага кут-лаш, серини, карынгы чөкчү шыгжаа чөкчүр. Шыгжаа үр турган маргарин дүргөң улаш болурун база билдир хөкк.

Тыва обласкың Санитар-чырыдышкы бажыны.

„НАУРИС“

Риганың киностудиязы анык салгаччыларга хамарышкан «Наурис» деп кино-чуртуу үндүргөн.

Кинонуң кол мадыры Наурис бичиниң ала-неңиң чарыла-гаш өскүс артык. Кырган-а-ла Умалдан кандай-да кичи-зидилге албааны-биле элчө-жы болуп өскөн. Хайлаар кичи-чөк артык азыг кырган-а-ла болгаш бичи кыс дунма-зын азыраары анал ойнашкан. Кичээлдер даштар хөккөч шак-тарында Наурис барыңар дү-жүрүп, сыкк сугаг чөкчүлөр парохотан пассажирлерин эри-чө мотордуг хөккөң-биле өөртүп турар.

Наурис школада күш-ажылга ынак, эрес, калпалай күш-хуу-туржу база өң өргөдөгилер-лерин бирөө. Анык оолуң мурунуга канчаар-даа аажок берге байда тургустуңуң келер. Науристиң дайы школыңа кол чугула өргөдөгилер хөккөңгө оорзаар. Оң бөк-бүжүр чорутуң оолуң кырган-а-ла хөй са-ныг акш берип тургаш, дайы база кийрип алыр.

Үлөгөттөң хөккөң Науриске билдирг. Иччаңгай дайы-ның бөк оор чорутуң илерер дөргө, мыак кырган-а-ла ба-за сойлап илерер ужура таваржыр. Науристиң дайыны кылып каан үлөгөттөң оон төрөк школыңа кочараң, мычтанаш ону школыңа билдир-ней чөкчүр бөзүң Наурис оорзадыр.

Шолаңың чыткен өөргөдөгилер хөккөңгө Науриске кары-нып турар. Оң карымыңың оң чамдык классыңа баа бөзүп бар аларган. Школа коллектив оң болушкуну анык-бүтү көрүп туралар. Өөргөдөгилер эрге-лектиң, директоруң үлөгөттөң кытай күдөңдүп турар, хө-көңиң шыналы илереринге кы